

MUZEJSKA EDUKATIVNA AKCIJA

ŽIVOT UMJETNINE

Ljubo Babić, *Ilica*, ulje na platnu, 1924.

IZLOŽBA NEPOZNATE SLIKE *ILICA*,
LJUBE BABIĆA U KAŠTELIMA

MUZEJ GRADA KAŠTELA / TRAVANJ – SVIBANJ 2015.

1. Ljubo Babić, *Autoportret*, ulje na drvu, 1919.

Likovno umjetničko djelo utjelovljeno rukom umjetnika, nastaje iz mašte ili promatranjem. Umjetnina je materijalizirana umjetnikova emocija. Ona je njegov um i duša darovana svijetu u vrijeme i prostor, poput poslane poruke u boci na morskoj pučini. Život umjetnine počinje u onom trenu kad ga umjetnik stvori. Trenutak kad umjetnik stavi potpis na svoje djelo možemo ga smatrati gotovim. To je rođendan toga djela. Nakon nastanka djela život umjetnine nije nužno povezan sa životom umjetnika. Prije ili poslije, oni se razilaze. Od stvorenja pa dalje nastaje život umjetnine. Nekad je on kratak, a nekad je taj život jako dug. Umjetnička djela većinom nadžive svoje stvaratelje. Ponekad je život neke umjetnine tako dug da njenog autora zaborave, a djelo se izgubi ili zagubi. Danas u svijetu ima mnogo takvih umjetnina za koje ne znamo tko ih je napravio. Za njih kažemo da su djela nepoznatog autora. Nekada to djelo može biti godinama uz nas, a da ne znamo tko ga je napravio. Događi li se tako da otkrijemo djelo nekog velikog umjetnika veoma smo sretni. Kao da smo pronašli izgubljenog dragog prijatelja iz djetinjstva. Jedna takva nepoznata slika koja prikazuje glavnu zagrebačku ulicu Ilicu, dugi niz godina nalazi se u Srednjoj školi *Braća Radić* u Kaštelima. Viseći na školskom zidu čekala je da se otkrije njenog autora Ljuba Babića (sl. 1). Slika Ilice u tehnici ulja na platnu uokvirena je u jednostavni pozlaćeni okvir. Vanjske dimenzije velike slike s ukrasnim okvirom su 185 x 155 centimetra. Slika je relativno dobro očuvana.

O UMJETNIKU

Ljubo Babić (*Jastrebarsko, 1890. – † Zagreb, 1974.) bio je istaknuti hrvatski umjetnik i kulturni djelatnik. Babić je bio svestran čovjek i umjetnik. Cjelovito obrazovan i višestrano nadaren, bio je intelektualac europskih razmjera koji je snažno obilježio hrvatsku kulturu prve polovice i sve do sedamdesetih godina 20. stoljeća. Slikarstvo je studirao u Zagrebu, Münchenu i Parizu. Bavio se raznim likovnim disciplinama (slikar, ilustrator, grafičar), pisao je mnogo (povjesničar umjetnosti, likovni kritičar, književnik), opremao je mnoge umjetničke i književne edicije (posebno izdanja Matice hrvatske), bavio se pedagoškim radom, kazališnim inscenacijama i kostimografijom, osnivač je likovnih ustanova, bio je vrstan predavač i promicatelj likovne kulture. Babićev raznolik umjetnički opus je vrijedna hrvatska baština. Slikarstvo je tek jedan dio njegove bogate djelatnosti.

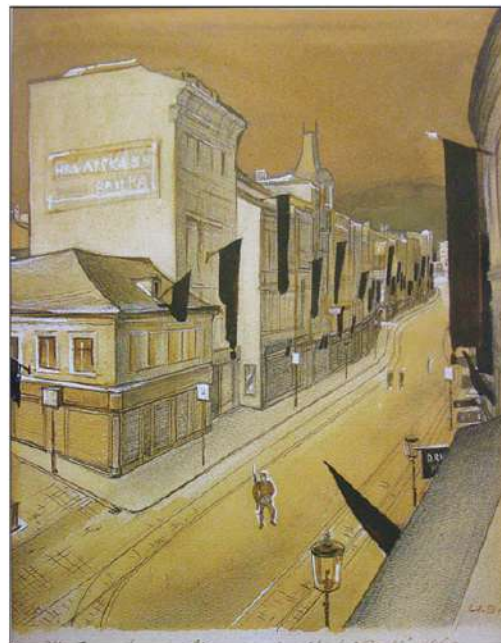
Ljubo Babić je većinom označavao svoja slikarska djela inicijalima svoga imena i prezimena. Pretežito se nalaze u donjem desnom kutu slike. Vrlo rijetko je slike potpisivao punim imenom i prezimenom. Djela je označavao najčešće inicijalima *Lj. B.* i to u raznim varijacijama koji su bili njegov svojevrsan zaštitni znak. Uz inicijale bi ponekad pridodao i godinu nastanka djela. Najčešće, poput ove, skraćenim troznamenastim brojevima (sl. 2). Jedan je od najznačajnijih hrvatskih slikara krajolika, portreta, mrtvih priroda i figuralnih kompozicija ostavši uvijek realist. Težnjom za vlastitim likovnim izrazom Babić je prošao kroz razne stilske mijene stvorivši mnogobrojna djela. Značajni je predstavnik *hrvatske moderne* prve polovice 20. stoljeća. Babićev slikarski opus je relativno velik i uglavnom poznat. Njegova djela nalaze se u mnogim nacionalnim muzejima i galerijama kao i u privatnim zbirkama i kolekcijama. Izložbe, katalozi i literatura iznijele su u javnost do sada sva poznata Babićeva slikarska djela. Vrednovanje i pripisivanje slike *Ilica* njenom autoru, kao i precizno određenje vremena njenog nastanka značajne su za kulturološku sliku Kaštela i Hrvatske kao i za potpunost Babićeva slikarskog stvaralaštva.

2. Ljubo Babić, *Ilica*, detalj - signatura, ulje na platnu, 1924.

OPIS I ANALIZA SLIKE

Slika *Ilica* prikazuje vedutu grada Zagreba iz prve polovice 20. stoljeća. Prikazuje spoj Mesničke ulice s Ilicom koja je tadašnja, a i sadašnja, glavna zagrebačka trgovačko-poslovna ulica. U perspektivi blago zakrivljene S-linije Ilice vidi se Trg bana Josipa Jelačića s njegovim spomenikom. Centralna perspektiva vodi prema zgradi Gradske štedionice i naglasak je u najsvjetlijem dijelu slike gdje je nebo prikazano sivoplavom igrom svjetlosti. Ulicama prolaze brojni pješaci, kočija i tramvaji. Veduta prikazuje vrevu i prometnu gužvu tada već suvremenog europskog grada. Kolnici su popločani, a pješački nogostupi uzdignuti. U kolnik Ilice ugrađene su dvostruke tramvajske tračnice. Južna strana Ilice ima ulične svjetiljke. Na lijevom dijelu slike vidljiv je dio spomenika franjevca o. Andrije Kačića Miošića. Ugaona zgrada na križanju Mesničke ulice s Ilicom na zapadnoj fasadi, podno krova, sadrži tekst ispisan krupnim slovima: »...ATELIER ZA DEKORACIJE«, a prema Ilici je vertikalna reklama na kojoj piše »VARIETE«. Iznad ove jednokatnice vide se u daljini vrhovi zvonika zagrebačke katedrale. Desnu stranu ove vertikalne slike čini, sjenom zatamnjena, dvokatna zgrada. Donji desni kut slike dijagonalno zatvara modrosmeđa ploha limenog krovišta izloga i portala trgovina u prizemlju. Zgrade, prikazane u perspektivi, iz sivkastih se kvadarnih volumena prema promatraču pretvaraju u oblića bogatija detaljima i bojama. Otvorene platnene nadstrešnice na sjevernoj strani prate nogostup. Naglasak, ujedno i težište prikaza, dano je u lijevom i središnjem dijelu slike dok je desni dio zatamnjeni slikarski samo naznačen bojama. U donjem desnom kutu je signatura *Lj. B. 924. crvene boje* (sl. 2). Gužva užurbanog grada vješto je prenesena na platno. Slobodne raznobojne slikarske mrlje tako postaju: prolaznici, ulični trgovci, čistači cipela podno spomenika, dimnjačari, kočijaši, gradske gospođe i gospoda, žena u narodnoj nošnji s košarom na glavi... Slika je naslikana promatranjem sa sjevernog prozora južne kuće jednokatnice u Ilici. S ovih prozora promatranjem su inspirirane i nastale neke značajnije slike *hrvatske moderne*. Uspoređujući likovna djela čitavog Babićeva slikarstva zamjećujemo njegovo potpisano djelo *Ilica 1928.* (sl. 3) nastalo te godine koja motivom ulice vrlo sliči slici *Ilica*. S istog pogleda koji gleda na sjevernu Mesničku ulicu i prema istoku, Ilicom prema Trgu bana Jelačića, nastala su oba slikarska djela u razmaku od nekoliko godina. Realistični akvarelirani crtež prikazuje sličan prikaz Mesničke ulice i Ilice, ali s bitno drugačijom atmosferom na ulici. Tjeskobna atmosfera crteža dočarana je izvješnim crnim zastavama na fasadama zgrada u znak protesta tadašnjemu režimu. Nastalo je izravnim promatranjem ulice. Ono je svojim sličnim prikazom ulice pomoglo da pouzdano odredimo godinu nastanka djela i pripisemo autorstvo Babiću slike *Ilica* koje se danas nalazi u Kaštelima. Zanimljivo je da različite tehnike slikanja, kao i oprečne atmosfere na uspoređivanim djelima, osnovna razlika među njima je u prikazanoj zgradi uglovnice Mesničke ulice i Ilice. Slika ulja na platnu je prikazuje kao široku jednokatnicu dok akvarelirani crtež tu istu zgradu, sa strane Ilice, prikazuje kao užu. Istočno krilo te kuće jednokatnice postalo je nova višekatnica. Ona je 1928. godine, kao i danas, zaklanjala pogled na vrhove tornjeva zagrebačke katedrale gledane sa sjevernih prozora južne kuće u Ilici (sl. 4). Promjena se dogodila sredinom dvadesetih godina na ovome dijelu Ilice od vremena naslikane slike *Ilica* do izgradnje zgrade. Dakle, slika *Ilica* starija je od crteža *Ilica 1928.* Na mjestu uglovnice, na istočnoj strani jednokatnice, u Ilici izgrađena je tada poslovno-stambena zgrada *Prve hrvatske obrtno-banke*. Početak gradnje zgrade banke 1924. spušta godinu nastanka slike *Ilica*.

3. Ljubo Babić, *Ilica* 1928.,
akvarelirani crtež, 1928.

4. Zagreb, *Ilica*, 2014.

5. Zagreb, Ilica, razglednica, 1906.

tramvaja na slici *Ilica* pomogao je odrediti donju granicu i točnu godinu nastanka djela. Električni tramvaji dvostrukog kolosijeka prometuju Ilicom od 1910. godine do danas. Kroz to vrijeme kolnici i tramvaji su mijenjani. Model tramvajskih kola (M-24), prikazan na slici *Ilica*, s prepoznatljivom plavom bojom grada Zagreba bio je u prometu od 1924. do 1977. godine. Ako uzmemo povijesne činjenice da je zgrada banke započeta s gradnjom 1924. godine, iza koje je promijenjen izgled tog djela Ilice, i podatak da je zagrebački tramvaj M-24 prvi put obojan plavom bojom prikazan na slici, onda je to godina nastanka djela. Time bi 1924. bila pouzdana godina nastanka ovog djela. Slika *Ilica* je realistički prikaz ulice oslobođen od povijesti, legende i anegdote. Slika je tonski građena, prigušenog kolorita, plastično oblikovanih volumena zgrada geometriziranih formi sa začudnom igrom svjetlosti. Potez slikarevog kista je nemiran, ali siguran i precizan. Svojom uravnoteženom kompozicijom i slikarskom kvalitetom spada u vrh slikareva stvaralaštva. Umjetnina *Ilica* bila je izložena na skupnoj izložbi u *Galičevom salonu* u Splitu 1924. godine. Otkupljena je od ondašnjeg *Zadružnog Saveza* te se od tada nalazila u Splitu, a potom u Kaštelima.

POPRAVAK

Tijekom vremena umjetnine kao i ljudi stradaju i umiru u poplavama, požarima, nevremenima, nesrećama, neredima, ratovima, krađama, pljačkama,... Umjetnine stare kao i ljudi. Ne tako brzo, ali ipak polako stare. Ponekad raznim postupcima sprječavamo i usporavamo njihovo starenje i propadanje što nazivamo konzervacijom. Restauracijom nazivamo popravak i obnovu oštećenih umjetnina. Vrijedna slika *Ilica* je u svojih dugih devedeset godina života oštećivana pa je zato treba popraviti. Ima nekoliko manjih oštećenja koje bi trebalo restaurirati (sl. 6). Nakon popravka čuvajmo umjetninu u školi da što duže i ljepše živi, pozdravlja i ispraća nove generacije.

6. Ljubo Babić, *Ilica*, detalj, ulje na platnu, 1924., oštećenja na slici 2015.

Muzejska edukativna akcija Život umjetnine je projekt Pedagoškog odjela Muzeja grada Kaštela • Projekt u sklopu 20. muzejske edukativne akcije i nagradne igre *Održivost* organizira Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva za 2015. godinu • Nakladnici: Muzej grada Kaštela, SŠ Braća Radić • Za nakladnika: Ivan Šuta, Marija Kezele • Ideja, koncept, tekst, fotografije, izložba i realizacija: Mario Klaić • Suradnici u projektu: David Milić, Sanja Jaman • Zagreb, Ilica, razglednica, 1906. izvor: Krešimir Galović • *Autoportret*: Ljubo Babić, Moderna galerija, Zagreb • *Ilica 1928.*: Ljubo Babić, vl. Josip Bratulić, Zagreb • Lektura: Klara Mitar • Prijevod: Anela Tranfić • Oblikovanje i priprema: Ante Klaić • Tisak: Dalmacija papir, Split • Naklada: 1500 primjeraka • Kaštela, travanj 2015.